

KA'IDOJI A KAN 'YAN GUDUN HIJIRA A CIKIN GIDA NA MAJALISAR DINKIN DUNIYA

(Guiding Principles on Internal Displacement – Hausa Translation)

UNITED NATIONS

The Guiding Principles on Internal Displacement have been translated into over 40 languages. The English language edition, published by the United Nations (E/CN.4/1998/53/Add.2), is the original language in which the Principles were drafted and is the authoritative version for reference.

A copy of The Guiding Principles on Internal Displacement in English can be found at:
<http://www.brookings.edu/fp/projects/idp/resources/GPsEnglish.pdf>

The Principles were translated into Hausa by Dr. Muhammed Tawfiq Ladan, Ahmadu Bello University, Zaria (2005).

KA'IDOJI A KAN
YAN GUDUN HIJIRA A CIKIN GIDA

NA
MAJALISAR DINKIN DUNIYA

A yau, kimanin mutane milyan ashirin da biyar a kasashe kamar hamsin a duniya aka tada su daga muhallansu a cikin kasashensu ta hanyar fito-na-fito da kuma danne hakkin mutane. Kuma wani adadin kamar wannan, ko ma fiye da haka an tarwatsa su, ko dai domin wani bala'i na kaddara, ko wasu ayukkan Dan Adam.

Mutanen da aka sanya gudun hijira a cikin gida daga cikin wadanda aka tursasa ma wa suka gudu daga gidajensu, da hanyar abincinsu, a mafi yawan lokaci sune mutanen da aka fi sha'afa da su, a manta da su, idan akayi la'akari da mafi yawan mutanen da aka fi sha'afa da mantawa daga cikin mutanen dake cikin halin kaka-ni-kayi a duniya.

Kamar yadda sakatare-janar, Kofi Annan yace, “gudun hijira a cikin gida shine babban mummunan abu na zamaninmu. Mutanen da aka sanya gudun hijira suna cikin mutanen da suka fi shiga halin ni'yasu a cikin 'yan Adam.”

Saboda haka, a kokarin kare mutanen da aka sanya gudun hijira da taimaka musu yana daya daga cikin kalubalen dake gaban mutanen dake dawainiyar kula da al'umma.

A gabatawar da yayi wa bugu na farko na littafen Ka'idoji A Kan Matsalar Gudun Hijira, marigayi Sergio Vieira de Mello, ya nuna kudurin yunkurin hukumomin Majalisar Dinkin Duniya na kawo tallafi ga mutanen da suka shiga halin gudun hijira.

“A matsayina na jami’i mai kula da taimako ga halin kaƙa-ni-kayi, ni ma na mayar da kula da halin da mutanen da suka yi (gudun hijira) suke ciki da ƙarin ƙoƙari akan taimakon waɗanda suka shiga halin kaƙa-ni-kayi tsakanin hukumomi, abinda yafi kowane muhimmanci a wajena.”

Ka’idoji A Kan Matsalar Gudun Hijira A Cikin Gida wanda aka tsara a ƙarƙashin jagoracin Dokta Francis Deng, muhimmin abu ne ta wannan fanni, domin samar da tsari, da hanyar da za’a sanya ido akan yadda za’a taimaka wa waɗanda aka sanya gudun hijira, da kuma yadda za’a kare su.

Ina mai farin cikin gabatar da wannan ɗan littafi, kuma da fatar cewa zai taimaka gaya ga dukkan mutanen da suke ɗawainiya kan taimaka wa al’umma.”

Satumba 2004

ALHINI

Gabatarwa Ga Littafin Ka'idoji A Kan matsala Daga Mataimakin Sakatare Mai Kula Da Dawainiya da Al'umma, Mista Sergio Vieira de Mello

Jama'ar da suke dawainiya da al'umma suna kara lurada fitinar da mutanen da aka sanya yin hijira mutane kimanin milyan ashirin suke ciki a duniya. Koda yake hakkin kula da mutanen da aka sanya yin hijira yafi ta'allaka akan gwamnatoцин kasashensu da kananan hukumomi, duk da haka yana da muhimmanci idan al'ummomin duniya suka ga hanya mafi dacewa ta yadda zasu taimaka ta yadda zasu taimaka ga karfafa kare mutanen da aka sanya yin hijira, da kuma wadanda suke cikin fitina. Haka kuma dole ne mu tsara shirin dawainiya da al'umma ta yadda zai kara karfafa kare mutanen da aka sanya yin hijira.

Hukumar Majalisar Dinkin Duniya tayi tsare-tsare yadda zata sami kwakwaran taimakon cikin lokaci ga mutanen da aka sanya yin hijira a cikin kasa. Kwamitin majalisar mai mu'amala da hukumomi masu zaman kansu, ya aza mani amanar da in zama jagora a cikin Majalisar Dinkin Duniya akan matsalolin da suka shafi mutanen da aka sanya yin hijira a cikin gida. Ni kuma akan wannan, na dauki anniyar karfafa ikon Majalisar Dinkin Duniya gaba dayanta, na tayi azama akan halin da mutanen da aka sanya yin hijira suke, da kuma karfafa aiki tare. da iyakance ikon kowa, da kuma bayarda cikakken goyon baya ga hukumomin da suke tallafawa.

Saboda haka nayi murna da wakilin Sakatare-Janar akan mutanen da aka sanya yin hijira ya fito da ka'idoji kan mutanen da aka sanya gudun hijira. Wadanan kaidojin wadanda an kafa

su ne akan dokokin da ake aiki da su a duniya akan dawainiya da 'yancin Dan Adam, zasu zama jagora ga al'ummomi na duniya, da gwamnato ci gaba, a wajen bayar da taimako, da kariya ga mutanen da aka sanya yin hijira.

Kwamitin majalisa mai kula da mu'amala da hukumomi masu zaman kansu, ya amince da littafin ka'idoji Kan Matsala, kuma ya karfafa wa 'ya'yansa gwiwa cewa, su da daraktocinsu, da sauran ma'aikatansu, musamman wadanda suke aiki wajen taimaka wa 'yan gudun hijira, su yi amfani da shi domin su tabbata cewa an yi amfani da ka'idojin wajen ayyukansu a madadin mutanen da aka sanya yin hijira.

Na yi amanna cewa littafin ka'idoji Kan Matsala zai bayar da gagarumar gudummuwa a kan ilimantar da jama'a a kan bukatun mutanen da aka sanya yin hijira, da yin yekuwa cikin mutanen da ke dawainiya da su, kuma ya taimaka wa ma'aikata masu taimaka wa 'yan gudun hijira da ke bakin aiki, gano bakin zaren. Idan bukatun kare 'yan gudun hijira, da tallafa musu sun taso. Ita ma Gwamnati, littafin zai taimaka ma ta wajen kare mutanen ta da aka tsugunar, da kuma kula da su.

Ina fata cewa kowanne daga cikinku, za taimaka iyakar iyawarsa domin a yada wannan littafi, kuma a yi aiki da shi, domin haka-ta-cimma-ruwa wajen kula da mutanen da aka sanya yin hijira a cikin gida.

Mista Sergio Vieira de Mello ya yi aiki a matsayin wakilin na musamman na Sakatare Janar a Iraki, a inda suka kashe shi da bam shi da wasu ma'aikatan Majalisar Dinkin Duniya guda 21 a ranar 19/8/2003

JAWABIN GABATARWA DAGA WAKILIN SAKATARE
JANAR A KAN MUTANEN DA AKA SANYA YIN HIJIRA
– MISTA FRANCIS M. DENG

Al'ummomin duniya suna arangama da kasurgumin aikin tabbatar da sama wa mutanen da aka tilasta suka bar gidajensu da tsiya—tsiya, ta hanyar fito-na-fito, da cin zalin, da kuma wasu munanan abubuwa kariya, amma kuma suna zaune cikin kasashensu. A kusan koda yausha suna fama da kuncin rashi da wahala da kuma wariya. Domin a yi maganin wannan kalubalen ne ya sanya aka rubuta ka'idoji Kan Matsalar Gudun Hijira A Cikin Gida.

Littafin ya yi nuni ga haƙƙi, da damar kariya da 'yan hijira suke da su a yayin da suke cikin halin gudun hijira. Sun bayar da kariya a kan tilasta wa mutum ya bar muhallinsa, da bayar da kariya da tallafi a yayin da ake gudun hijira, kuma ya tabbatar da 'yancin komawa gida da zaunawa da kuma sajiwa lami lafiya. Koda yake dai ba dokoki ne ba, duk da haka waɗannan ka'idoji sun yi kama, kuma sun yi daidai da dokokin duniya a kan haƙƙin Dan Adam, da dokokin dawainiya da al'umma, da dokokin da suka shafi 'yan gudun hijira.

An yi shekara da shekaru ana tsara waɗannan ka'idoji, a sakamakon ikon da Hukumar Haƙƙin Dan Adam ta ba ni a shekarar 1992, kuma aka kara masa karfi da Kudurin Hukumar da kuma na Majalisar. Da farko an umurce ni ne da in yi nazari a kan abin da kan haifar da yin gudun hijira, da sakamakonsa, da matsayin mutanen da aka sanya gudun hijira ta fuskar dokoki na duniya, da yadda ake kulawa da buƙatunsu, a yadda dokokin da ake da su suka tsara, da kuma hanyoyin da za a kara kare su da kuma tallafa masu.

Saboda haka, sai ya zama tsara dokoki da kuma ka'idoji, domin mutanen da aka sanya gudun hijira a cikin gida, da kuma ziyartar kasashe domin yin mukabala da gwamnatoji da sauransu shi ne ya zama aikina. Da taimakon masana shari'a na kasashe daban-daban, na yi nazari a kan irin taimakon da dokokin duniya suka tsara a ba mutanen da aka sanya gudun hijira, na kuma rubuta *"Compilation and Analysis of Legal Norms"* (E/CN4/1996/52/Add.2). Binciken ya gano cewa duk da yake dokokin da ake da su sun kula da haƙƙin 'yan gudun hijira, iya gwargwado, akwai wasu wuraren da basu kawo hujjojin kare su da tallafa masu ba. A kan haka, sai Hukumar da Majalisar suka buƙaci da in shirya, kuma in tsara dokoki a kan 'yan gudun hijira. Wannan shi ya haifar da littafin ka'idoji kan matsala, wanda litaffi ne da ya ƙunshi dokokin da ake da su a yanzu. Ya gyara zantuka masu harshen-damo, kuma ya cike gihin da ake da shi.

Bayan na gabatar da Ka'idoji Kan Matsala ga Hukumar, a shekarar 1998, sai ita Hukumar ta yi doka ta amince da shi, da kuma kudurina na wakilin Sakatare Janar, da in yi amfani da su a duk wata makabala da gwamantoci, da kuma duk wasu waɗanda ikonsu da ayyukansu suka jibanci buƙatun 'yan gudun hijira. Kuma Hukumar ta yi la'akari da shawarar kwamitin majalisa mai kula da mu'amala da Hukumomi masu zaman kansu, wanda ya yi na'am da ka'idojin kuma ya ba 'ya'yansa goyon baya na su yi amfani da su tare da jami'ansu da ma'aikatansu, musamman in suna wajen aikin kula da 'yan gudun hijira, kuma su yi aiki da su a wajen ayyukansu domin jin daɗin 'yan gudun hijira.

Ka'idojin za su zama jagora na haƙiƙa ga gwamnatoji, da wasu hukumomi masu faɗa ji, da kungiyoyi, da gwamnati, da kungiyoyi masu zaman kansu a wajen hulɗarsu da 'yan gudun

hijira. Burina shi ne za a yada su sosai da sosai, kuma a yi aiki da su a wajen fagen bayar da tallafi.

A sakamakon bukatar da kwamitin majalisa mai kula da Hakkin Dan Adam ya gabatar a ranar 21 ga Satumba, 2004, Sakatare Janar Kofi Annan ya nafa Farfesa Walter Kalin, wakilinsa a kan hakƙokin ‘yan gudun hijira. Da wannan sabon mukami, yanzu Mista Kalin ya maye gurbin Mista Francis M.Deng wanda ya rike mukamin wakilin Sakatare Janar a kan ‘yan gudun hijira daga 1992 har zuwa 2004 a lokacin da wa’adin aikinsa ya cika.

GABATARWA – FARFAJIYA DA MAKASUDI

1. Wadannan ka’idoji kan matsala, suna magana ne a kan mutanen da aka sanya su yin hijira a cikin gida a duk duniya. Sun yi nuni ga hakƙi da kuma dama da suka shafi kare mutane daga tilasta masu su bar muhallansu, da kare su, da tallafa masu a yayin da suke gudun hijira, da hakƙinsu na komawa, ko zaunawa, da kuma sajeja.
2. A karkashin wadannan ka’idoji, mutanen da aka sanya gudun hijira, su ne mutane ko kungiyoyin mutanen da aka tilasta masu ko suka yarda su tsere, ko su bar gidajensu ko muhallansu, musamman domin su kauce wa illar fada, ko wani halin fitina, ko keta hakƙi ko wani bala’i na kaddara, ko na Dan Adam, ko kuma a sakamakonsa, amma kuma ba su ketare iyakar da aka amince ta kasa ba.
3. Wadannan ka’idoji sun dace, kuma sun yi daidai da dokokin duniya a kan hakƙin Dan Adam, da kuma dokokin dawainiya da al’umma na duniya. Suna yin jagora ga;

- i. Wakin Sakatare Janar a kan mutanen da aka sanya yin hijira, wajen yin aikin da aka aza masa.
 - ii. Kasashe idan matsalar gudun hijira a cikin gida ta taso.
 - iii. Sauran hukumomin, da kungiyoyi, da al'ummomi a wajen huldarsu da mutanen da aka sanya su yin hijira, da kuma,
 - iv. Kungiyoyi masu hulfa da gwamnati, da kungiyoyi masu zaman kansu a yayin da suke shawo kan matsalar gudun hijira a cikin gida.
4. A yadda wadannan ka'idoji iya gwargwado kuma a yi aiki da su.

SASHE NA I: MANYAN KA'IDOJI

Ka'ida Ta 1

1. Mutanen da aka tilasta wa yin hijira a cikin kasarsu, za su kasance suna da cikakken hakki, da yanci kamar kowa a kasarsu, daidai yadda dokokin duniya da na cikin gida suka tanada. Ba za a nuna musu bambanci ba, ta wajen moriyar hakki da 'yanci, domin kawai cewa an sanya su yin hijira.
2. Wadannan ka'idoji ba su shafe laifukan da wani ya yi ba a farkashin dokokin duniya, musamman dokokin da suka shafi kisan gilla, da cin zalin al'umma, da kuma laifukan yaki.

Ka'ida Ta 2

1. Duk wata hukuma da kungiya da kuma gungu sauran jama'a za su bi umurnin ka'idodin nan, ko menene kuwa mukaminsu, kuma za a zartas da su ba tare da an yi rangwame ga wani ba. Zartar da wadannan ka'idoji ba zai shafi muƙanin wata hukuma ko kungiya ko kuma wasu mutane ba.
2. Ba za a dauka cewa wadannan ka'idoji suna takura, ko rage, ko rusa dokokin wata kungiyar kare hakki ta duniya, ko

wata dokar dawainiya da al'umma ta duniya, ko wani hakki da aka bai wa wani a farkashin dokokin wata kasa. Haka kuma wadannan ka'idoji ba su shafe hakkin a nema, kuma a samu mafakar siyasa a wasu kasashe ba.

Ka'ida Ta 3

1. Hukumomin kasashe su ne ke da babban nauyi da hakki, na su samar wa mutanen da suka yi hijira cikin kasarsu kariya da tallafi.
2. Mutanen da suke gudun hijira a cikin kasarsu suna da 'yanci su bukaci wadannan hukumomi su kare su, su tallafa masu kuma ba za a hukunta su ko gana masu azaba ba domin yin haka.

Kai'da Ta 4

1. Za a zartas da wadannan kaidoji ba tare da nuna wani bambamci ba irin na alal misali, nahiya, da launi, da jinsi, da harshe, da addini, ko akida, da siyasa, ko wani ra'ayi, ko kasa, ko kabila, ko matsayi, ko mukami, ko shekaru, ko nakasa, ko dukiya, ko haihuwa, ko a kan wani daga cikin irin wadannan sifofin.
2. Wasu nau'in mutanen da aka sanya gudun hijira, alal misali yara, musamman kanana wadanda ba su tare da wani babba, da mata, masu juna biyu, da mata masu kananan yara, da matan da suke su ne masu gida, da matunen da ke da wata nakasa, to lallai za a kare su, a tallafa masu daidai irin halin da suke ciki, kuma a kula da su ta yadda za a yi la'akari da irin bukatunsu.

SASHE NA II:
KA'IDOJI N DA SUKA JIBANCI KAREWA DAGA SHIGA
GUDUN HIJIRA

Ka'ida Ta 5

Dukkan gwamnatoci da shugabannin hukumomi, na duniya lallai su darajta hakkin da ke kansu, a karkashin dokokin duniya wadanda suka hada da hakkin Dan Adam, da dokokin dawainiya da al'umma, kuma su tabbatar ana darajta hakkoƙin a kowanne hali, domin a kare, kuma a guje wa yanayin da zai kai ga tura mutanen gudun hijira.

Ka'ida Ta 6

1. Duk wani Dan Adam zai kasance lallai yana da hakkin a kare she daga tursasa masa ya bar gidansa, ko ta bar gidanta ko wani muhallinsu da suka saba zama.
2. Hanin a tursasa wa mutum ya bar muhallinsa ya hada da irin;
 - a. Idan an yi shi ne a kan akidar wariyar al'umma, ko kwar da wata al'umma, ko wasu ayyuka irin su domin a sanya, ko rage adadin 'yan wata kabila ko addini ko kasa.
 - b. A lokacin da ake cikin yaƙi sai fa idan halin da farar hula suke ciki ko wata dibarar yaƙi ce suka buƙaci a yi haka.
 - c. A sakamakon wasu manyan ayyuka na raya kasa, wadanda ba tilas ne ba idan an yi la'akari da buƙatun al'ummar
 - d. A halin wani bala'i, sai fa idan kare wadanda abin ya shafa da kula da lafiyarsu sun wajaƙta a tayar da su.
 - e. Idan an yi haka ne domin sanya mutanen yin wani gwale-gwale.

3. Kada zaman gudun hijira ya wuce tsawon lokacin da halin ya kama.

Ka'ida Ta 7

1. Kafin a yanke hukunci a kan sanya mutanen yin hijira, lallai hukumar da abin ya shafa ta kai gwauro ta kai mari wajen samo yadda za a hana yin hijirar kwata-kwata, sai idan babu makawa ne sai an yi ta, to kuma sai a taka dukkan matakan da ya kamata a taka a ga cewa hijirar ta zo da sauƙi kuma ba ta yi illa da yawa ba.

2. Lallai hukumomin da ke lura da wannan hijirar su tabbata cewa sun yi iyakar iyawarsu sun sama wa masu yin hijirar muhalli, kuma su yi la'akari da kariya, da abinci, da tsafta, da lafiyar jikin mutanen, kuma su tabbata cewa mutanen da suke gida ɗaya ba a tarwatsa su ba.

3. Idan yin hijira ya zo ne a wani lokaci ba na halin ni'yasu ba, saboda yaƙi ko wata annoba, to a tabbata an yi la'akari da waɗannan abubuwan;

a. Sai in an yi wata doka wadda ta ba hukuma izinin yin haka;

b. A yi shiri kyakkyawa domin waɗanda za su yi hijirar su sami cikakken bayani a kan dalilan yin hijirar, da kuma yadda za a yi ta, idan kuma da hali a yi masu bayani a kan biyan diyya da sabon matsugunni

c. A nemi izinin waɗanda za a tayar ba tare da an tursasa masu ba.

d. Hukumar da ke kula da shirin ta tabbata cewa ta sanya ‘yan gudun hijirar musamman ma mata a cikin harkar tsarawa, da kulawa da sabon muhallinsa.

e. Idan akwai buƙatar tabbatar da doka, to a sanya hukumar da ta dace ta yi, kuma

f. A amince da ikon yin sauye-sauye wanda zai iya shafar sake duba hukuncin da aka yanke, wanda wata hukuma mai kula da shari'a za ta iya yi.

Ka'ida Ta 8

Ba za a aiwatar da shirin sake matsugunni ta hanyar da zai cuci rayuwa da mutunci da 'yanci da kuma kariyar waɗanda abin ya shafa ba.

Ka'ida Ta 9

Hukuma na da wani nauyi na musamman na ta kare sake wa 'yan kasa da kananan kabilu da talakawa da makiyaya da sauran mutanen da suke da wata alaƙa ta musamman da filayensu mutsugunni.

SASHE NA III KA'IDOJIN DA SUKA SHAFI TSARO A YAYIN SAUYA MATSUGUNNI

Ka'ida Ta 10

1. Duk wani Dan Adam yana da 'yanci na halarƙ-malarƙ a kan rayuwa, wanda kuma tilas hukuma ta kare masa. Babu wanda za a kashe siddan, walau shi namiji ne ko mace. Za a kare mutanen da aka sanya yin hijira cikin kasa daga;

- a. Kisan kawo-wuƙa
- b. Kisan gilla
- c. Kisa ba tare da shari'a ba, da kuma
- d. Batar da mutum, wanda ya haɗa da sacewa, ko sayawa ba tare da izini ba, da firgitarwa da kuma kashewa.

An hana a tsorata mutum a kan waɗannan abubuwa, kamar yadda aka hana a tunzura mutum a kansu.

2. Kai hari ko jawo wata fitina a kan mutanen da aka sanya yin hijira waɗanda ba su da hannu a cikin rigimar, ko kuma ba su cikinta haramun ne kwata-kwata. Za a kare mutanen da suka yi hijira a cikin ƙasarsu musamman daga;

a. Kai masu hari kai tsaye ko ta salon kan-mai-uwa-da-wabi, ko jawo masu wata fitina, wadda ta haɗa da keɓe wani yanki inda aka amince a kai wa farar hula farmaki.

b. Yi masu kiwon tsawo domin a yi galaba a kansu.

c. A yi amfani da su a kare wasu kayan yaƙi ko domin a yi yaƙi ko domin a hana a kawo yaƙi.

d. A kai masu hari a sansaninsu ko matsugunninsu.

Ka'ida Ta 11

1. Kowane Dan Adam yana da haƙƙi ga martaba, da kamala ta jiki, da ta ƙwaƙwalwa da kuma ta mutunci

2. Za a kare mutanen da aka sanya gudun hijira ko an ƙuntata masu 'yancinsu ko ba a ƙuntata ba daga;

a. Fyade, da azabtarwa da }eta da ƙaskantarwa ko wulaƙantarwa ko horaswa ko wasu zantukan batanci kamar wasu zalunci da suka shafi wani jinsi, ko tilastawa yin karuwanci da duk wani irin cin zarafi.

b. Bauta ko duk wani nau'in bauta na zamani irinsu, sayarwa a aura, da cin zalin, ta yin fasadi, ko tilasta wa yara ƙanana yin aiki, da kuma,

c. Wasu fitinu domin a sanya tsoro a zukan mutanen da suka yi hijira.

Lallai a haramta tsoratawa, ko zugawa domin a aikata waɗancan abubuwa da aka zayyana.

Ka'ida ta 12

1. Kowane Dan Adam yana da hakki ga 'yanci da kuma tsaron lafiyarsa. Babu mutumin da za a kama haka zikau, ko kuma a kulle.
2. Domin a tabbatar da wannan 'yanci ga mutanen da aka sanya yin hijira cikin gida, to ba za a kulle su ko killace su, a sansani ba. Idan har wata lalura ta sanya tilas sai an yi wannan kullen ko killacewar, to ba za ta wuce daidai lokacin da lalurar ta haifar ba.
3. Lallai a kare mutanen da aka sanya hijira a cikin gida, daga kamu na babu gaira babu dalili, da tsarewa a sakamakon watsa su.
4. Babu dalilin da zai sanya a mayar da mutumin da aka sanya gudun hijira ya zama ganima.

Ka'ida Ta 13

1. Babu wani dalilin da zai sanya a mayar da yaran da aka sanya gudun hijira su zama mayaƙa, ko a buƙace su, ko kuma a amince da su shiga wani fito-na-fito.
2. Lallai a kare mutanen da aka sanya gudun hijira ta kowane hali, kada a zalunce su ta nuna masu bambanci wajen daukar jama'a yin aikin soja, saboda cewa an raba su da muhallinsu. Kuma ma a haramta duk wani nuna zalunci, ko walakanci, ko wani abu na kasƙantawa wanda zai sanya a shiga aikin sojan, ko kuma a hukunta wanda ya ƙi shiga.

Ka'ida Ta 14

1. Dukkan wani mutumin da aka sanya gudun hijira, a cikin ƙasa yana da 'yanci na ya saki jikinsa ya wataya, da kuma iko

ya zaɓi inda yake so ya zauna ko take so ta zauna.

2. Musamman ma, mutanen da aka sanya yin hijira a cikin ƙasa suna da ‘yancin da su yi tafiye – tafiyensu gabansu gaɗi a cikin sansani da wajensa, ko kuma a wajen sauran matsugunni.

Ka’ida Ta 15

Mutanen da aka sanya gudun hijira a cikin ƙasa suna da;

- a. ‘yancin su nemi mafaka a wani ɓangare na ƙasar.
- b. ‘yancin su bar ƙasarsu
- c. ‘yancin su nemi su yi gudun hijira zuwa a wata ƙasa, da kuma;
- d. ‘yancin a kare su kada a hana su, su dawo sansani, kuma kada a tilasta su zama a wurin da rayuwarsu da kariyarsu da ‘yancinsu ko lafiyarsu za su tawaya.

Ka’ida Ta 16

1. Dukkan mutanen da aka sanya su yin hijira suna da ‘yancin su san halin da ‘yan uwansu da suka ɓace suke ciki, kuma su san inda suke.
2. Lallai hukuma ta tabbata cewa ta san halin da mutanen da suka ɓace daga cikin ‘yan gudun hijira suke, kuma ta san inda suke, ta sanar a kan waɗanda suka ɓace, kuma ta yi aiki kafada da kafada da ƙungiyoyi na duniya da suke wannan aiki. Lallai ta sanar wa ɗan uwansa na kusa-kusa duk wani ci-gaba da aka samu a kan binciken, da sakamakonsa.
3. Lallai hukumar da abin ya shafa ta ga cewa ta amso gawar mamaci, kuma ta tantance cewa shi ne, kuma ta tabbatar cewa ba ta bari ta zuganyo ko ta ƙalkalce ba kuma ta ga cewa an kai wa ɗan uwan gawar, ko kuma a binne ta cikin girmamawa.
4. A kare maƙabartar waɗanda suka yi gudun hijira a cikin gida, kuma a girmama ta ala kulli halin, waɗanda aka sanya yin

gudun hijira a cikin gida, suna da ‘yancin su ziyarci kaburburan ‘yan uwansu da suka rasu.

Ka’ida Ta 17

1. Kowane Dan Adam yana da ‘yancin ya yi rayuwa a cikin al’ummarsa.
2. Domin a tabbatar da wannan ‘yancin ga mutanen da aka sanya yin gudun hijira, to a tabbata cewa dukkan wasu ‘yan uwa da suke so su zauna tare a kyale su su yi hakan.
3. A yi gaggawar sake hada ‘yan uwan da tarwatsawa ta raba su. A yi dukkan abin da ya dace a sake hada wadannan ‘yan uwa wuri daya, musamman idan abin ya shafi kananan yara. Hukumar da abin ya shafa lallai ta taimaka wajen binciken da ‘yan uwa suke yi, kuma ta karfafa wa kungiyoyi masu zaman kansu masu dawainiya a kan hada ‘yan uwa, kuma ta yi aiki da su.
4. ‘Yan uwa daga cikin masu gudun hijira na cikin gida, wadanda aka takura masu ‘yancinsu ta hanyar kullewa, ko karewa su ma suna da ‘yancin su zauna tare.

Ka’ida Ta 18

1. Dukkan mutanen da aka sanya yin hijira a cikin kasa, suna da ‘yancin su rayu, rayuwa mai ma’ana.
2. Akalla, kuma, ba tare da, la’akari da halin da ake ciki ba, kuma ba tare da nuna wani bambanci ba, lallai hukumar da abin ya shafa ta sama wa mutanen da suka yi hijira a cikin gida da wadannan abubuwa, kuma ta tabbata cewa suna iya isa garesu;
 - a. Abinci da ruwa
 - b. Kariya da muhalli
 - c. Magunguna da tsaftar muhalli

3. A yi kwazo na musamman domin a ga cewa mata sun yi ruwa sun yi tsaki a wajen tsarawa, da raba waɗannan muhimman kayayyaki.

Ka'ida Ta 19

1. Dukkan mutanen da aka sanya yin hijira a cikin ƙasa, waɗanda suka ji rauni ko suke rashin lafiya, da kuma duk waɗanda suke da wata naƙasa za su sami magani da kulawar da suke buƙata cif-cif, kuma ba tare da jin kiri ba, ba kuma za a nuna masu wani bambanci ba. Idan ya ma zama dole mutanen da aka sanya yin hijira a cikin ƙasa suna iya ganawa da masana ilimin ƙwaƙwalwa da na damuwa.

2. Za a ba buƙatun mata kan kiwon lafiya kulawa ta musamman, wadda za ta haɗa da ganawa da mata masu kula da marasa lafiya, kamar masu kula da masu juna biyu, da kuma masu kula da matan da aka yi wa fyade da sauran cin zarafi irinsu.

3. Za a bayar da hankali sosai ga kare yaɗuwar cututtuka waɗanda ake ɗauka, a ciki kuwa har da cutar ƙanjamau a cikin mutanen da suka yi hijirar.

Ka'ida Ta 20

1. Duk wani Dan Adam yana da haƙƙin a ba shi mutuncinsa na Dan Adam.

2. Domin a tabbatar da haka, ga mutanen da aka sanya yin hijira, hukumar da abin ya shafa za ta ba su dukkan takardun da ake buƙata domin jin dadin rayuwarsu da kuma yin ayyukansu na halal, kamar su fasgo, da takardun sheda, da satifiket na haihuwa, da na aure. Musamman ita hukumar za ta tallafa a bayar da sababbin takardun, ko a musanya waɗanda suka ɓace a yayin ƙaura, ba tare da an sanya masu wasu

sharudfa na babu gaira babu dalili ba, alal misali kamar a ce mutum ya koma masaukinsa na da, domin ya amshi wadannan takardun a can.

3. Mata da Maza suna da 'yanci iri daya domin karbar wadannan muhiman takardu, kuma suna da 'yancin a ba su wajannan takardu da sunansu.

Ka'ida Ta 21

1. Babu wanda za a raba da kayansa da kuma abin da ya mallaka haka nan zikau.

2. Za a kare dukkan kaya, da dukiya da wadanda suka yi hijira cikin gida suka mallaka ta kowane hali, musamman daga wadannan abubuwa;

a. Batawa

b. Lalatawa, kai tsaye ko a fakaice ko ta wasu hanyoyin fitina

c. A yi amfani da su a kare wani farmakin sojoji ko wata manufa.

d. A mayar da su abin daukar fansa, da kuma,

e. A lalata su ko a baunata su, domin ya zama horaswa.

3. Ba za a lalata ko a rarrabe ko a mallaka ko kuma a yi amfani da dukiya, ko kayayyakin da 'yan gudun hijira na cikin gida suka gudu suka bari ba.

Ka'ida Ta 22

1. Ba za a nuna wa 'yan gudun hijira na cikin gida wnai bambanci ba wajen cin moriyar wadannan abubuwa ko suna zaune a sansani ko kuwa a'a domin kurum an tarwatsa su. Ga abubuawan;

a. Hakki na 'yancin tunani da imani da zaɓen addini, ko akida da ra'ayi da furta jawabi.

b. Hakki na neman hanyoyin samun aiki, da kuma yin aiki

domin kuɗi.

- c. Haƙƙi na yin hulɗa gaba-gaɗi, kuma ya yi cuku-cuku a cikin harkokin al'umma.
- d. Haƙƙin yin zaɓe, da kuma 'yancin shiga harkokin gwamnati, da na al'umma, wanda ya haɗa da haƙƙin samun damar yin hakan, da kuma
- e. Haƙƙin su yi magana a cikin harshen da suke ji.

Ka'ida Ta 23

- 1. Kowane Dan Adam yana da haƙƙin yin ilimi.
- 2. Domin a tabbatar da cewa mutanen da suka yi hijira a cikin gida suna amfana da wannan haƙƙi, lallai hukumar da abin ya shafa ta tabbata cewa waɗannan mutane, musamman ma 'ya'yan waɗanda aka tsugunar sun yi ilimi, wanda kuma lallai ya zama kyauta kuma tilas, a firamare, kuma lallai ilimin ya kula da al'adunsu da harshensu da kuma addini.
- 3. A yi yunkuri na musamman domin a ga cewa mata da 'yan mata sun shiga ana damawa da su a harkar ilimi.
- 4. A ilimantar da mutanen da aka sanya gudun hijira a cikin gida kuma a sama masu hanyoyin yin sana'o'i, musamman ma matasan da mata, walau ko suna zaune ne a sansani, ko kuma a wani waje, da zarar damar yin hakan ta samu.

SASHE NA IV:

KA'IDOJI DA SUKA SHAFI TALLAFAWA

Ka'ida ta 24

- 1. Za a bayar da duk wani taimako kamar yadda zumuncin 'yan uwantaka, da rashin nuna son kai, da rashin nuna bambanci suka tanada.
- 2. Ba za a hana mutanen da aka sanya gudun hijira a cikin

gida tallafi ba, musamman domin bambancin siyasa, ko na yaƙi.

Ka'ida Ta 25

1. Hukumomin ƙasashe su ne ke da babban nauyi, da haƙƙi, na bayar da tallafi ga mutanen da aka sanya su gudun hijira.
2. Kungiyoyin dawainiya da al'umma, da wasu ma'aikata da abin ya shafa, suna da ikon su taimaka wa waɗanda suka yi hijira. Kada a dauki irin wannan taimako a matsayin hamayya ko shisshigi a cikin harkokin gwamnati, a a, a amshe shi da zuciya ɗaya. Kada a hana masu son su tallafa yi musamman idan hukumomin da ya kamata su yi ko dai ba su iyawa, ko ba su son su bayar da tallafin da ake buƙata.
3. Lallai hukumomin da abin ya shafa su bayar da dama kuma su kyale a kai tallafa jinkai cikin sauki, kuma su ba mutanen da ke aikin bayar da irin wannan taimako, da halin kai wa ga mutanen da aka tsugunnar.

Ka'ida Ta 26

Lallai a mutunta, kuma a kare mutanen da ke dawainiya kan taimaka wa jama'a, da kayan safararsu da abin da suka dauka. Kada a kuskura a kai masu farmaki ko a sanya su a cikin wata fitina.

Ka'ida Ta 27

1. Lallai kungiyoyin da ke dawainiya da al'umma na duniya, da sauran ma'aikata da abin ya shafa, su sanya ido sosai a kan tsaron lafiyar mutanen da aka tsugunar, da kuma kula da haƙƙinsu, idan suna bayar da taimakon. Lallai waɗannan kungiyoyi da ma'aikata su bi ƙa'idojin dokoki na duniya, da kuma tsarin tarbiyya mai kyau.

2. Wannan babi da ya gabata ba tarnaki ne ba ga tallafin kariya da manyan kungiyoyi na duniya, wadanda aka nema da su yi wannan aiki za su bayar.

SASHE NA V
KA'IDOJI DA SUKA SHAFI KOMAWA DA ZAUNARWA
DA KUMA SAJEWA

Ka'ida Ta 28

1. Hukumomin da suka isa ne, suke da iko da hakkin su zayyana ka'idoji ko sharuɗɗa, kuma su yi tanadi wanda zai ba masu gudun hijira a cikin gida damar su dawo gidajensu ko inda suka saba zama don kashin kansu, cikin kwanciyar hankali, kuma cikin mutunci, ko kuma su zauna wani wuri a cikin kasar domin radin kansu. Lallai wadannan hukumomi su taimaka su ga cewa mutanen da suka yi hijirar sun saje, ko an zaunar da su.

2. A yi kokari na musamman a tabbatar da cewa mutanen da suka yi hijirar sun shiga gadan-gadan cikin shirin tsarawa, da tafiyar da shirin saukar da su, da sajewarsu.

Ka'ida Ta 29

1. Ba za a nuna wa mutanen da suka yi hijira a cikin kasa suka dawo gidajensu, ko gidajen da suka saba zama, ko wadanda suka zauna a wani sashe na kasa, wani bambanci ba, domin kawai cewa an sanya su yin hijira. Suna da 'yancin su shiga harkokin al'umma ta kowacce fuska gaba-gadi, kuma su ma su dama a yi da su.

2. Hukumomin da ke da iko ne ke da hakki da nauyi iya gwargwado na su taimaka wa wadanda suka dawo, ko aka tsugunar daga cikin mutanen da suka yi hijira a cikin gida, su

gano kayayyakinsu, da dukiyoyinsu, wadanda suka bari da suka gudu, ko wadanda aka kwace masu a yayin da aka tarwatsa su. Idan gano wadannan kayayyaki da dukiyoyi ba zai yiwu ba, to hukumomin da ke da iko su taimaka wa wadannan mutane domin su sami diyyar da ta dace, ko dai wani abu mai kama da wannan.

Ka'ida Ta 30

Lallai hukumomin da abin ya shafa su ba kungioyi masu yin dawainiya na duniya, da sauran mataimakan da suka dace, damar tafiyar da nauyin da ke kansu, kuma su tallafa masu su sami ganawa da 'yan gudun hijirar na cikin gida, domin su taimaka masu su dawo, su sake zama, kuma su saje.

Dr. M.T. Ladan

And

Adamu I. Malumfashi

A.B.U., Zaria

(Translators)